

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.VI.21.768/2017/3.

A tanács tagjai: . Wellmann György tanácselnök
. Puskás Péter előadó bíró
. Varga Edit bíró

A felperesek: I. rendű
II. rendű

A felperesek képviselője: . Bencző Ügyvédi Iroda,
ügyintéző: Dr. Bencző Ákos ügyvéd

Az alperesek: I. rendű
II. rendű
III. rendű

A III. rendű alperes képviselője:
árkányi Ügyvédi Iroda,
ügyintéző: Dr. Meggyes József ügyvéd

A per tárgya: szerződés semmisségének a megállapítása és
egyéb

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó felek:
felperesek

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:
Törvényszék
2.Pf.21.096/2016/5.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:
Járásbíróság
3.P.24.010/2011/66.

Rendelkező rész

- A Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal nem támadott rendelkezéseit nem érinti, felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit pedig hatályában fenntartja.

- Kötelezi a felpereseket egyetemlegesen, hogy felhívásra fizessenek meg az állam részére 70.000 (hetvenezer) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A 2009. március 23-án kelt kölcsönszerződés szerint a II. rendű alperes - a II. rendű felperes készfizető kezességvállalása mellett - 68.000.000 forint kamatmentes kölcsönt nyújtott az I. rendű felperesnek. A kölcsön fedezeteként az I. rendű felperes üres forgatmánnyal ügyvédi letétbe helyezte a II. rendű felperes Zrt. teljes részvénycsomagját. Az I. rendű felperes törlesztett a tartozásból, majd 2009. július 14-én a szerződéseket felbontották és lényegében azonos tartalommal, de új teljesítési határidőkkel, új szerződéseket kötöttek, amelyek szerint az I. rendű felperes - a II. rendű felperes készfizető kezességvállalása mellett - a II. rendű alperestől 28.000.000 forint, az I. rendű alperestől pedig 65.650.000 forint kölcsönt vett fel, amelyet ismételten a letétbe helyezett részvénycsomaggal biztosítottak. 2010. február 24-én ezeket a szerződéseket is felbontották, majd új határidőkkel újrakötötték, a II. rendű alperestől felvett kölcsön összegét 28.000.000 forintban, az I. rendű alperestől felvett kölcsön összegét viszont már 90.000.000 forintban határozták meg. 2010. május 4-én a korábbi szerződéseket ismét felbontották és új határidőkkel újrakötötték. A II. rendű alperestől felvett kölcsön összegét továbbra is 28.000.000 forintban, az I. rendű alperestől felvett összeget pedig 90.000.000 forintban állapították meg, annak visszafizetésére a II. rendű felperes készfizető kezességet vállalt. Továbbra is ügyvédi letétbe került az üres forgatmánnyal ellátott részvénycsomag azzal, hogy amennyiben a felperesek határidőben nem tesznek eleget a teljes kölcsönösszeg vonatkozásában a fizetési kötelezettségüknek, akkor a letétbe helyezett részvényeket a kölcsönadó részére ki kell adni és a kölcsönadó úgy tekinti, hogy a részvények birtokba vételével a kölcsönszerződésből eredő valamennyi követelése megszűnt. A letéti szerződés alapján a letétkezelő a részvénycsomagot akkor jogosult kiadni, ha a kölcsönszerződés szerinti határidőre a kötelezett a teljes kölcsönösszeget nem fizeti vissza. 2011. április 29-én az I. rendű alperes a III. rendű alperesre engedményezte a szerződésből eredő követeléseit, az I. rendű felperes pedig a tartozást törlesztette és mintegy 27.000.000 forintot visszafizetett. A II. rendű felperes 2012. augusztus 14. napjától kezdődően felszámolás alatt áll, a bíróság pedig jogerős ítélettel kötelezte a letétkezelőt, hogy a letétbe helyezett részvénycsomagot adja ki a

III. rendű alperesnek.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

- [2] A felperesek módosított kereseti kérelmükben kérték annak a megállapítását, hogy a felek közt létrejött kölcsön és letéti szerződések a színleltségük folytán érvénytelenek és azok ténylegesen a felperesek és a III. rendű alperes közt létrejött azonos tartalmú szerződéseket lepleztek. Kérték továbbá annak a megállapítását, hogy - tekintettel a letét kiadására - nem áll fenn tartozásuk a III. rendű alperes részére.
- [3] Az I. rendű alperes a kereset teljesítését nem ellenezte, míg a II. és III. rendű alperesek annak elutasítását kérték.

Az első- és másodfokú ítélet

[4] Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy a 2010. május 4. napján létrejött szerződés részben, a kölcsönadó személyében színlelt és megállapította, hogy az a III. rendű alperes, valamint a felperesek között jött létre. Megállapította továbbá, hogy a felpereseknek a kölcsönszerződésből eredően nincs tartozása a III. rendű alperes irányában. Az ítélet indokolása szerint a megállapítási kereset a felperesek jogai megóvásául szolgált, mert ezzel volt tisztázható a kölcsönügylet résztvevőinek a valódi személye, valamint a tartozásuk tényleges összege. Az elsőfokú bíróság igazolva látta, hogy a tényleges kölcsönadó a III. rendű alperes volt és arra a következtetésre jutott, hogy a korábbi szerződések felbontása folytán csak az utolsó, a 2010. május 4-i szerződések voltak az irányadóak a jogvita szempontjából. A szerződésben rögzített kölcsönösszeg a felperesek szerződéskötéskor fennállt tartozását foglalta magába, amelyből azóta 27.000.000 forint került teljesítésre. A letétbe helyezett részvények azonban kiadásra kerültek a III. rendű alperesnek és ezzel a szerződés értelmében a felperesek teljesítették a tartozásukat. A részvények birtokba vételével tehát a III. rendű alperes valamennyi követelése megszűnt, a felpereseknek már nincs tartozásuk.

[5] A III. rendű alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének a színlelt szerződést megállapító rendelkezését a felperesek és az I. rendű alperes között 2010. május 4. napi szerződésre vonatkozóan tekintette és az ugyanezen a napon a felperesek és a II. rendű alperes közötti szerződés tekintetében az ítéletet keresetet elutasítónak tekintve az elsőfokú ítélet nem fellebbezett részét nem érintette. Fellebbezett részét megváltoztatta és a felperesek és a III. rendű alperes közötti szerződésből eredő megállapítási keresetet elutasította. A jogerős ítélet indokolásában a másodfokú bíróság kifejtette, hogy a tartozás összegének a megállapítása iránti

kereset tekintetében vizsgálni kellett, hogy van-e helye a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 123. §-a szerint ilyen kereset előterjesztésének. A felperesek és a III. rendű alperes között elszámolásra (számadásra) alapot adó jogviszony, amelyben az egyik fél a másik fél vagyonával jogosult gazdálkodni, nem állt fenn, ezért a bíróságnak hivatalból vizsgálnia kellett a megállapításra irányuló kereset konjunktív feltételeinek a fennállását. Ezen feltételek bármelyikének hiánya a kereset elutasításához kell, hogy vezessen. A másodfokú bíróság megállapította, hogy a perbeli esetben a jogmegóvási szükséglet hiányzott, mert a megállapításra irányuló kereset előterjesztésére nem adott kellő alapot az, hogy a felperes a szerződés teljesítésére irányuló - általa alaptalannak tartott - igényérvényesítéstől tart. Nincs helye megállapítási keresetnek olyan tényre vonatkozóan, amelyre a konkrét perben védekezésként lehet hivatkozni, így a jogmegóvási szükséglet hiányában a felperes megállapítási keresetét el kellett utasítani. (BH1985. 195.)

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[6] A jogerős ítélettel szemben a felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben kérték annak hatályon kívül helyezésével az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását. A felülvizsgálati kérelem indokolása szerint a jogerős ítélet megállapításai iratellenesek, tévesek és jogszabálysértőek. A kereseti kérelem tartalmazta, hogy a kölcsön biztosítékeként az I. rendű felperes részvényei kerültek letétbe, amelyeknek a kiadására peres eljárás volt folyamatban, így a keresetlevél beadásakor a védendő jog az I. rendű felperes, részvényeire vonatkozó tulajdonjoga volt. Kérdéses volt ugyanis, hogy a kölcsön alapján állt-e még fenn tartozás, illetve azt a részvénycsomagból mennyi részvény biztosítja. Az elsőfokú eljárás során a részvények a bíróság jogerős ítélete alapján kiadásra kerültek, ezért változtatták meg a felperesek a keresetüket a jelenlegire. A keresetlevél beadásakor azonban még joggal bíztak abban, hogy az ügyükben előbb születik döntés és nem kerül sor a részvények kiadására. Hivatkoztak a BDT2012. 2673. számú eseti döntésre és arra, hogy felek közti másik - önálló marasztalási per nélküli, csak a biztosíték érvényesítésére irányuló - eljárás alapot adott a kötelezettnek a megállapítás iránti per megindítására. Az alperesek a biztosítékul szolgáló letét miatt indítottak pert és az már csak az igazságszolgáltatás anomáliája volt, hogy a részvények kiadása iránti pert előbb befejezték, mint ezt az eljárást. Tévedett azonban a másodfokú bíróság azért is, mert a számadási kötelezettség megállapítása iránti perhez nincs szükség a megállapítási per előfeltételeinek a fennállására. A perbeli esetben a részvények kiadása szükségképpen maga után vonja a kölcsönszerződésben foglalt kötelezettség részben, vagy egészében való megszüntetését, így az elszámolási kötelezettség a peres felek

viszonylatában fennáll. A perbeli eset sajátossága volt az is, hogy a kielégítés iránti per nem került felfüggesztésre ennek a pernek a befejezéséig, így a biztosítékból való kielégítés hamarabb megtörtént, mint ahogy a jogviszony érvénytelensége körében a bíróság állást tudott foglalni. Hivatkoztak továbbá a felperesek arra is, hogy a jogerős ítélet indokolása lényegében egyetlen mondatra összpontosult, így a másodfokú bíróság nem tett eleget az indokolási kötelezettségének sem.

- [7] Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztettek elő.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [8] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.
- [9] A régi Pp. 275. § (2) bekezdése alapján a Kúria a jogerős ítéletet csak a felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelem keretei között vizsgálhatta felül, az eljárásának tárgya tehát csak a jogerős ítélet megállapítási keresetet elutasító és az ezzel kapcsolatos perköltségekről való rendelkezése volt. Ebben a körben az eljárt bíróságok a tényállást az ügy elbírálásához szükséges mértékben feltárták, azt helyesen állapították meg és helyes a másodfokú bíróság abból levont jogi következtetése is, a jogerős ítélet nem jogszabálysértő.
- [10] A felperesek nem vitatottan megállapítási keresetet terjesztettek elő az alperesekkel szemben, a másodfokú bíróság ezért helyesen járt el akkor, amikor hivatalból vizsgálta az ilyen jellegű kereset előterjesztésének a régi Pp. 123. § (1) bekezdése szerinti feltételei fennállását.
- [11] A régi Pp. hivatkozott rendelkezése a megállapítási kereset előterjesztésének feltételül két, konjunktív feltétel fennállását követeli meg, azaz ezek bármelyikének hiányában a keresetet el kell utasítani. A megállapítás iránti keresetnek tehát akkor van helye, ha a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása végett szükséges és ha a felperes a jogviszony természeténél fogva, a kötelezettség lejártának hiányában vagy más okból teljesítést nem követelhet.
- [12] A felperesek keresete nemleges megállapításra, azaz annak a megállapítására irányult, hogy tartozásuk nem áll fenn, így teljesítést a keresetük szerint értelemszerűen nem követelhetek.
- [13] Vizsgálni kellett azonban a másodfokú bíróság álláspontjának megfelelően azt, hogy a kért megállapítás szükséges-e a felperesek alperesekkel, vagy az alperesek valamelyikével szembeni jogai megóvásához. Ebben a körben a felülvizsgálati kérelemben foglaltaktól eltérően kétséges, hogy perindításkor fennállt-e az

általuk hivatkozott okból a jogmegóvási szükséglet.

[14] A felperesek további, azaz érvénytelenségi keresete csak annak a megállapítására irányult, hogy a szerződések a színleltségük folytán érvénytelenek, de azok más, a III. rendű alperessel, mint hitelezővel kötött azonos tartalmú szerződéseket lepleztek. Olyat tehát a felperesek sem állítottak, hogy a szerződésekhez - azok érvénytelensége folytán - joghatás ne fűződne és ez okból az érvénytelenség jogkövetkezményeit kellene alkalmazni. A bíróság ilyen tartalmú jogerős ítéletét a felülvizsgálati eljárásában a felperesek sem vitatták, az pedig csak annyit állapított meg, hogy a szerződés a kölcsönadó személyében színlelt, azaz a szerződések a felperesek és a III. rendű alperes tekintetében a felek jogviszonyát változatlanul szabályozzák.

[15] A szerződések alapján a biztosítékként elhelyezett letétet a letétkezelőnek akkor kellett kiadni a jogosult részére, ha a szerződésben kikötött határidőig a kölcsönvevő a teljes kölcsönösszeg tekintetében nem tesz eleget a visszafizetési kötelezettségének. A létrejött letéti szerződés is a kölcsönszerződés előírásának felelt meg, azaz nem volt olyan lehetőség, hogy a letétkezelő csak a fennálló tartozás arányában adjon ki részvényeket a jogosultnak. Amennyiben tehát a szerződéses határidőben a „teljes kölcsönösszeg” nem került visszafizetésre, a teljes letétet ki kellett adni az arra jogosult hitelező részére. A felperesek által sem vitatottan a teljes tartozás nem került visszafizetésre, így - a bíróság jogerős ítéletének megfelelően - a feltétel bekövetkeztével a letétet ki kellett adni. Lényegtelen tehát a biztosíték kiadásának szempontjából az, hogy mennyi volt az I. rendű felperes fennálló tartozása. Lényegtelen ennek megfelelően az is, hogy a felperesek miként vélekedtek a perindításkor és melyik eljárás korábbi befejezését tartották szükségesnek. Hiába állapította volna meg ugyanis a bíróság ebben a perben a felperesek tartozásának az összegét, a teljes követelés nyilvánvalóan nem került visszafizetésre, így az nem lehetett kihatással a másik perre. A kifejtettekre tekintettel nem lett volna kellő alap a letéti szerződésből eredő követelés iránti per jelen per jogerős befejezéséig történő felfüggesztésére sem.

[16] Az eljárás során azonban a bíróság döntött a részvények kiadásáról, amely által a körülmények megváltoztak és a felperesek erre tekintettel a keresetüket is módosították. A megállapítási kereset teljesítéséhez szükséges jogi érdeknek azonban a per során mindvégig fenn kell állnia, ha tehát a per kezdetén volt is ilyen érdek, de már megszűnt, akkor az nem kellő alap az ilyen jellegű kereset érdemi elbírálásához. (BH2011. 340.)

[17] A felperesek a megváltozott körülményekre tekintettel a keresetüket módosították, így a jogi érdeküknek a módosított

keresetük tekintetében kellett volna fennállnia. Ezt a módosított kereseti kérelmüket megalapozó jogi érdeket a felperesek már lényegében megjelölni sem tudták, mert a biztosítéki letét felvétele nem indokolja a tartozás fenn nem állásának a megállapítását. A másodfokú bíróság ezzel szemben helytállóan hivatkozott arra, hogy olyan tényre vonatkozóan, amelyre a konkrét perben védekezésként lehet hivatkozni, nincs helye megállapítási kereset előterjesztésének. Önmagában az, hogy a felperesek a III. rendű alperes esetleges perindításától tartanak, a megállapítási kereset előterjesztésére nem ad alapot. (BH1984. 464., BH1985. 195.)

[18] A felperesek által hivatkozott BDT2012. 2673. számú döntés is olyan esetről szólt, amikor a kötelezettet annak a veszélye fenyegette, hogy a jogosult, perindítás nélkül, beszédési megbízás útján emeli le a követelést a kötelezett bankszámlájáról. Ilyen veszélyhelyzetben azonban az I. rendű felperes - még ha álláspontja szerint korábban állt is - jelenleg már biztosan nincs.

[19] Nem kell vizsgálni a régi Pp. 123. § (1) bekezdése szerinti feltételek fennállását abban az esetben, ha a kereseti kérelem számadási kötelezettség megállapítására irányul. Számadási kereset azonban akkor indítható, ha a felek közt olyan jogviszony áll fenn - jogszabály, vagy szerződés alapján - amely szerint egyikük a másik vagyonával jogosult gazdálkodni és ebből eredően kötelesek elszámolni egymással. A kölcsön nem ilyen jogviszony, ezért téves a felpereseknek az erre való hivatkozása. Nem kizárt természetesen az, hogy a szerződésből eredően a feleknek még van egymással szemben igényük, de a letét kiadása folytán ez már egyben érvényesíthetővé is vált, azaz ha a III. rendű alperesnek áll még fenn további követelése, akkor arra, vagy ha az I. rendű felperesnek van megtérítési igénye, akkor az I. rendű felperes arra vonatkozóan nyújthat be - a jogszabályok szerinti feltételek fennállása esetén - teljesítés iránti keresetet a másik féllel szemben. Más kérdés ezen igények megalapozottsága és a felperesek egy ellenük indított kielégítés iránti perben a most felhozottakat védekezésül adhatják elő.

[20] A másodfokú bíróság egyértelműen rögzítette ítéletében, hogy miért utasította el a megállapítási keresetet. Az indokolásának tömörsége nem jelenti azt, hogy ezzel megsértette volna a régi Pp. 221. § (1) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettségét.

[21] A Kúria a kifejtettekre tekintettel a jogerős ítéletet a régi Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Záró rész

[22] A felek az ügyben tárgyalás tartását nem kérték, ezt a Kúria sem

tartotta szükségesnek, ezért a felülvizsgálati kérelmet a régi Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

- [23] A régi Pp. 270. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban is irányadó régi Pp. 78. § (1) bekezdése szerint kötelezte az eredménytelen felülvizsgálati kérelmet előterjesztő felpereseket az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 74. § (3) bekezdése alapján irányadó, a költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban szóló 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése és 15. § (1) és (3) bekezdése alapján, az illetékfeljegyzési joguk folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték állam javára történő megfizetésére.
- [24] Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztettek elő, a felülvizsgálati eljárásban költségük nem merült fel, ezért a Kúriának arról nem kellett határoznia.
- [25] Az ítélettel szemben a régi Pp. 271. § (1) bekezdés e) pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak.

Budapest, 2018. július 10.

Dr. Wellmann György s.k. a tanács elnöke, dr. Puskás Péter s.k. előadó bíró, dr. Varga Edit s.k. bíró

A kiadmány hitelével:

Sz.Sz.

bírósági ügyintéző